

10. oktoobril
1926.

IV. aastakäik.

Ilmub 20 korda aastas, nimelt iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

Tellimise hind:	Aastas Mk. 500.—	Kuulutuste hind:	1 lehekülj Mk. 3000.—
	Pooles aastas 250.—		1/2 " 1500.—
	Üksik number 25.—		1/4 " 800.—
	1923 aastak. 50.—		1/8 " 400.—
	1924 " 300.—		1/16 " 200.—
	1925 " 500.—		Dokumentide kaotamise kuulutused Mk. 50 dokumendi pealt.
Kõidetud aastakäigud Mk. 80, 125 ja 150 kallimad.		Omavalitsustele kuulutuste pealt lehekülgede järele 30% hinnaalandust.	

Toimetus ja talitus Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12. Telefon Nr. 4—72.

Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond Nr. 609.

SISU:

Maakonnaavalitsuste kaitseks. — A. Vainola	Lhk.	251
Märkused vallanõukogude valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta. — K. Teer	"	252
Mõned märkused omavalitsuste ja mõnede riigimaksude omavalitsuste kaudu sissenõudmise seaduse eelnõu kohta. — K. Teer	"	253
Veel maksude sissenõudmisest. — K. V.	"	255
Maksude sissenõudmisest muutuva olukorra juures	"	256
Maakondade vappide kavandid	"	257
Pärnu ja Viljandi omavalitsustegelaste vastukülaskäik Läti maale — G. M.	"	259
Omavalitsuste päevauudised	"	260
Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest	"	260
Riigikohtu seletused	"	264
Kuulutused	"	250, 264

Siseministeeriumi peasekretäri E. Maddisoni ja Kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna liikme J. Kaivi toimetusel ilmuvast

Sundnormide kogu maaomavalitsuse kohta

on ilmunud 5 vihku.

Peale omavalitsuste põhiseaduste on nendes vihkudes ilmunud kodifitseeritult, varustatud Riigikohtu seletustega, määruste ning juhatuskirjadega iga vastava paragrahvi juures maksuseadused, neist mõned esimest korda Eestikeeles ja üldtähtsusega, nagu väljavõtted otsekoheste maksude seadusest, riigi ärimaksust, maksuvõlgadest ja trahvidest kauband. ja tööst. ettevõtete järkude nimekiri jne. ning tulumaksu seadus.

Järgmises vihkus järgneb Kogukondliste koormatuste seadus.

Tellimise hind postiga kodu saates: üksik vihk 75 m., 5 vihku 325 m., 10 vihku 650 m. Ainus tellimiskoht: E. Maakondade Liit, Tallinn, S. Roosikrantsi 12. Üldse ilmub umbes 20 vihku, nendest pooled käesoleval aastal.

1) HARJUMAA KAART

mõõt: 1 toll = 3 versta.

(Harju maakonnavalitsuse 1926. a. väljaanne),

millel äratähendatud kihelkondade ja valdade piirid, raudteed, I, II ja III klassi teed, kiviteed, kivisillad, puusillad, järved, jõed, sadamad, tuletornid, külad, asundused, alevikud, suvituskohad, kirikud, vallamajad, koolid, avalikud raamatukogud, postiasutused, hobuse postijaamad, öömajad, arstlise personaali asukohad, apteegid, seltsimajad, vabrikud, ühispiimatalitused, igasugu varemed ja vanad pühad kohad, lahingu paigad ja end. Eesti vabadusevõitluste paigad.

HIND 100 MARKA.

2) HARJUMAA SUNDNORMID,

missugune kogu sisaldab kõik maakonnakoogu poolt maksuma pandud ja praegu maksivad sundmäärused, maakonna nõukogu, revisj. kom., m. v. jne. kodukorrad, vallavalitsuse revideerimise kava ja kõigi maakonna asutuste põhikirjad ja kodukorrad ning avalikkude algkoolide asjaajamise juhtnõõrid.

HIND 150 MARKA.

On saadaval Tallinnas, S. Roosikrantsi t. nr. 12, Harju Maakonnavalitsuse Majandusosakonnas.

Raamatu kauplustele ja edasi müüjatele, mitte vähem kui 10 eksempl. tellimise juures, hinnalandus.

Maakonnaavalitsuste kaitseks.

A. VAINOLA.

Näib järjest tugevamaks muutuvat arvamine, nagu peaks omavalitsused meil üheastmelisteks kujunema. See arvamine on küll pärit Riigikogu ja Valitsuse ringkondadest, kuna need, kes tegelikult omavalitsuslisele tegevusele rakendatud, ei julge selle seisukohaga ühineda. Valitsuse ringkondades leitakse nähtavasti asi seks küllalt küps olevat, et maakonnaomavalitsuslele kriips pääle tõmmata. Need tsentralistlikud püüded väljendavad selgelt juba sellest, et maakonnaomavalitsusi rahaliselt pigistatakse ja neid täiesti olenevaiks keskvalitsusest tahetakse teha igasuguste toetuste ja totatsioonidega.

Kuid, kas küsimus küllalt neilegi, kes tsentralisatsiooni põhimõtet pooldavad, küps on, selle juures on põhjust kahelda. Maakonnaomavalitsuste likvideerimiseks tuuakse harilikult järgmised põhjused ette: Maakonnaomavalitsuste ülevalpidamine on kulukas, nende tegevus on keeruline ja takistab kiiret asjaajamist, juhtivail isikuil ei ole küllalt vastutust, peites end igasuguste „kogude“ taha, tegevus ei ole riigis ühtlane jne.

Kuid need põhjused ei räägiks ka siis, kui nad tõele peaks vastama, veel sugugi maaomavalitsuste likvideerimise poolt, vaid küll selle poolt, et omavalitsusi on tarvis reformeerida. Selle vastu ei saa ju keegi vaielda, et omavalitsuste tegevust on tarvis lihtsamaks ja produktiivsemaks muuta.

Kui maakonnaomavalitsused likvideerida, tuleks nende ülesanded panna osalt vallaomavalitsuste, osalt keskvalitsuste peale. Esimene on võimalik vist ainult õpetajate palgamaksimises, kuna teised maakonnaomavalitsuste ülesanded niivõrd laiaulatuslise tähtsusega on, et neid kohalikud vallaomavalitsused ei saa lahendada.

Teede, tervishoiu ja hoolekande korraldused ning koolide järelevalve ei leia teostamist vallaomavalitsustes. Nende ülesannete teostamiseks tulevad luua riiklised eriasutused koha peal, nagu neid praegugi juba riigimaadevalitsustena ja maksuametitena on.

Loomulikult tuleks siis praegustele juurde teedevalitsused, koolivalitsused (riigiasutusenena), hoolekande-tervishoiu asutused jne.

Kohalikul rahval oma esitajate kaudu ei oleks neis asutustes enam õigust kaasa rääkida. Riikliste eriasutuste juhtivad isikud ei oleks vastutavad rahva ees, vaid ainult oma „ülemuse“ ees.

Et sarnased riigiasutused omavalitsustest odavamad oleks, ei usu, sest kogemused on vastupidist näidanud.

Et neis praegu asjaajamine bürookraatlikum on, kui omavalitsusasutustes, on tõsiasi.

Tekib küsimus, kas nad suudaks omi ülesandeid paremini ja otstarbekohasemalt täita, kui omavalitsusasutused.

Vastust otsides sellele küsimusele opereerin muidugi rohkem oma isikliste arvamistega, kui objektiivsete andmetega, sest viimaseid on praegu, kus vastavad riiklised asutused puuduvad, raske ette tuua.

Viiks pikale üles lügeda maakonnaomavalitsuste ülesandeid, et ära näidata, kuivõrd otstarbekohane oleks nende teostamine riikliste eriasutuste kaudu. Piirdun vaid üksikute näidetega:

Teedekorraldus vajaks tingimata kohalist asutust (maakonnas), sest Tallinnast juhtida teede tegemist, korrashoidmist jne. on võimata. Tuleks ametisse kutsuda ametnik (eriteadlane) ühes vastava ametkonnaga.

Kogemused on näidanud, et omavalitsused on teede alal omi ülesandeid korralikult täitnud. On palju rohkem suudetud ära teha, kui Maanteede Peavalitsuse tegevuse ajal.

Kooli alal tuleks luua ka vastav asutus. Rahvakoolide inspektori instituuti (Läti eeskujul) ei võiks ellu kutsuda. Praegu on koolinõunik peajasjalikult pedagoogiline nõuandja. Ta ei tohigi rohkem olla, sest vastasel korral, kui tema kätte anda ka administratiivne võim ja majandusliste küsimuste lahendamine, kaotaks tema täiesti oma tähtsuse pedagoogilise nõuandjana, mille läbi kool palju kaotaks.

Praegune koolivalitsus on küllalt demokraatlik. Koolivalitsuste asemele ebade-

mokraatlikku rahvakoolide inspektori instiituuti ei võiks praeguse korra juures luua.

Ei saaks ka hoolekande ja tervishoiu küsimusi maakonnaomavalitsuste likvideerimisel teisiti lahendada, kui vastavate eriasutuste ehk ametnikkude kaudu, kes keskvalitsuse poolt ametisse nimetatakse. —

Ka ei saaks keskvalitsus otseteed korraldada järelvalvet omavalitsuste järele, selleks on ikkagi ka meie väikeses riigis valdu palju.

Et valitsuse aparaat maakonnaomavalitsuste likvideerimisel lihtsam ja parem saaks, on raske uskuda, sest

1) maakonnaomavalitsustes on töö koondatud ühte asutusse, kellele peaks üleantama edaspidi ka osa senini ellukutsutud riikliste eriasutuste funktsioone.

2) omavalitsusasutuste juhtivad isikud on vastutavad kohaliku rahva esituse ees, tegutsedes rahva usaldusmeestena, mispärast nende vastutus kui ka vastutulelikkus rahvale suurem on, kui „kõrgemalt“ nimetatavatel ametnikudel,

3) omavalitsusasutused, olenedes rahvasestisest, ei saaks muutuda nii bürokraatlikuks.

Asjata oleks karta, et omavalitsused keskvalitsusest tagurlisemad olles (üks sagedasti ettetoodavaist väidetest) ehk raskesti sünnitaks seaduste elluviimisel. Omavalitsuste tegevus on juhitud täiesti seaduslistesse raamidesse, ning seaduste igno-

reerimist, eriti maakonnaomavalitsuste poolt tuleb harva ette. Korraliku järelvalve juures on see täiesti võimata. Omavalitsusesituskogul jääb õigus küsimusi ainult otstarbeks kohasuse seisukohalt kaaluda. On kahtlemata palju neid küsimusi, mida kohalik rahvaesitus võib paremini otsustada, kui keskvalitsus. Ka kohalikud eriasutused oleks ikkagi ainult keskvalitsuse käskude täitjad, mispärast neist ei saa loota, et nad võiks kohalikkude huvidega palju arvestada ja asja otstarbekohasemalt lahendada, kui omavalitsused.

Lõpul pean tähendama, et omavalitsuste küsimus tahab mitte ainult põhjalikku kaalumist, vaid ka põhjalikku „läbitöötamist“.

Senini on küll põhjendatud kaheastmelise omavalitsuse vajadust ja otstarvet, kuna tsentralisatsiooni põhimõtte pooldajad maakonna omavalitsuse likvideerimise põhjenduseks midagi asjalikku ei ole ette toonud.

Kaheastmelise omavalitsuse vastased ei ole nähtavasti veel isegi selle üle selgusele jõudnud, kellele tuleks üleanda senised maakonnaomavalitsuste funktsioonid nende kaotamise puhul ja missugused uued asutused tuleks tema asemele ellu kutsuda. Seda küsimust tuleb esimeses järjekorras m. v. vastastel kaaluda. Sellepärast peab enne omavalitsuse seaduse vastuvõtmist küsimust põhjalikult selgitama.

Märkused vallanõukogude valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta.

K. TEER.

Valitsuse poolt väljatöötatud vallanõukogude valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu juurde lisatud seletuskirjast selgub, et eelnõu esitamise põhjuseks on peetud vallanõukogude valimise seaduse ühtlustamist Riigikogu valimise seadusega. Esitatud eelnõust aga selgub, et sellega ainult üksikuid kohti ühtlustada tahetakse: kandidaatide nimekirjade nummerdamise ärajätmine, valimise sedelite trükkimine jne., kuna suurem osa seadusest endiselt elu-võõralt maksma jääb.

Täiesti otstarbekohatu on hääleõiguslike kodanikkude nimekirjade parandamine valimise ja oskonna komisjonide kaudu, nagu seda käsitab vallanõukogude valimise seaduse § 20 ja järgmised. Jaoskonna komisjonide ruumides puuduvad

igasugused andmed kontrollida valijate ülesandmisi nimekirja parandamiseks. Vallavalitsustel puuduvad samuti võimalused igale jaoskonna komisjonile kõiki andmeid kaasa anda, sest vallavalitsusel on harilikult neid üks eksemplar, näit. karistatute nimestik, kodakondsusesse vastuvõetud isikute nimestik jne. Jaoskonna komisjonide liikmed on harilikult põllupidajad. Neil puuduvad tarvilised teadmised, keda võib valijate nimekirja kanda ja keda mitte. Ka nõuab teadmisi ja vilumusi kaebuste vastuvõtmine ja edasitoimetamine, mida ei saagi neilt nõuda. Ehk küll praegune vallanõukogude valimise seadus mitmetel valimistel maksev olnud, pole seda ühelgi valimistel täidetud ja ei saadudki täita sest tagajärgi ehk ei oleks üldse olnud ehk

need oleksid valdadele kindlasti uued valimise kulud kaasa toonud. Samuti ei saa otstarbekohaseks pidada valimise sedelite kättetoimetamist valijatele ja oskonna komisjonide kaudu.

Kui mõnesugustel põhjustel otstarbekohaseks ei peeta nimekirjade parandamist, kaebtuste vastuvõtmist ja edasitoimetamist rahukohtunikukudele vallavalitsuste võimkonda anda, siis pandagu need ülesanded vallakomiteede peale. Valla komiteede üheks liikmeks on harilikult vallasekretär ja seega need toimingud vilunud isikute kätes. Selle juures ei saa tähendamata jätta, et Riigikogu valimistel kõik need toimingud vallavalitsuste ülesannetesse kuuluvad.

Vallanoukogude valimise seaduse § 27 põhjal antakse kandidaatide nimekirjad valijate poolt vallakomiteele hiljemalt 16 päeva enne valimise esimest päeva. See tähtaeg on liiga lühikene. Kui arvesse võtta tähtaega nimekirjade täendamiseks ja parandamiseks ja seda, et valimise sedelid 5 päeva enne esimest valimise päeva valijatele peavad kätte antama, siis jääb nende trükkimiseks ja laalikandmiseks ainult viis päeva aega. Seni ei olnud vallanoukogu valimise sedelite trükkimine sunduslik ning selle ajaga võis kuidagi läbi saada. Uus seaduse eelnõu teeb sisseantud kandidaatide nimekirjade trükkimise sunduslikuks ja kui arvesse võtta, et valimised sünnivad üle riigi ühel ajal, ning et provintsi linnades suuremad trükikojad puuduvad, peaksid vähemalt osa valdasid oma kandidaatide nimekirjade trükkimiseks Tallinna või Tartu sõitma, kus trükikojad, muidugi, lühikest tähtaega kasutades, trükitööde hindu tõstaksid. Valimise seaduse § 27 ettenähtud 16 päevane tähtaeg tuleks vähemalt 26 päevaseks määrata ja sellele vastavalt ka kõik teised tähtajad pikendada.

Tundub imelikuna, et Petseri maakonnas maaüleva instituuti ka uue seadusega ei taheta kaotada, kuna seda mõni aeg enam olemaski pole.

Praeguse valimise seaduse § 80 lubab erapooletuid vallanoukogude koosolekutel

küsimuste otsustamisel lugeda kvoorumihulka, kuid hääletamise tagajärgede väljaarvamisel ei luba neid arvesse võtta. Kuigi liht häälele enamuse tarvitusel on Riigikogus, ei saa seda siiski otstarbekohaseks pidada vallanoukogus, kus inimesed vähem arenenud on ja kus otsustamisel on ainult valla majandust ja head korda puutuvad küsimused. Erapooletus vallanoukogus ei tohiks üldse lubatav olla, teiste sõnadega, nõukogu liikmed, kes kvoorumii moodustavad, peaksid kas hääletatava küsimuse poolt ehk vastu hääletama, kui nad aga erapooletuks jäävad, siis nende hääled vastuhääleteks loetama, nagu see kõigi teiste omavalitsuse esituskogude juures maksev on.

Uus seaduse eelnõu määrab vallasekretäri vallavalitsuse poolt määratavaks ametnikuks, kuid jätab lahtiseks, keda võib vallasekretäriks määrata. Seni jälgisid järevalve asutused vallasekretäride valimisi maksvate seaduste ja sekretäride kutseõiguse seisukohalt. See oli võimalik vallanoukogude protokollide ära kirjade kaudu. Vallavalitsuse protokollidest ei ole vallad kohustatud ära kirju saatma järevalve asutustele. Sellega avaneb võimalus vallasekretäriks määrata igat isikut, mis vastuvõetav ei saa olla. Perekonnaseisu seadus nõuab vallasekretäri hariduslist tsensi. Ka on kutseõigus vallasekretäri paratamata tarvilik. Jätta nende nõudmiste järevalvet määramise juures ainult vallavalitsuse hooleks, võiksime mõnegi hea vilumusega sekretäri kaotada.

On tarvilik valimise seaduses ettenäha ka vallavalitsuse protokollide ära kirjade saatmist järevalve asutusele järevalve korras, millega vallasekretäre määratakse, kui ilmtingimata vallavalitsus valima peab, missugune seisukoht aga kellegi pooldamist seni leidnud ei ole, vaid seisukohta pooldatud, et nõukogu peab sekretäri valima ja temale ka vabastamise õigus jääma.

Samuti on tarvilik nüüd, kus kavatsus sekretäri määratavaks ametnikuks muuta, kindlaks määrata tema ülesanded vallavalitsuses, kas või üldjoonteski.

Mõned märkused omavalitsuste ja mõnede riigimaksude omavalitsuste kaudu sissenõudmise seaduse eelnõu kohta.

K. TEER.

Omavalitsuse ja riigi maksude sissenõudmise küsimust omavalitsuse ametnikkude

kaudu on „Maaomavalitsuses“ Nr. 12 juba käsitatud.

Ei taha küsimust puudutada, kas see otstarbekohane on või mitte, küll aga tahan märkida mõningaid puudusi seaduse eelnõus, mis minu arvates edukat maksude sissenõudmist ei võimalda.

Seaduse eelnõu § 1 annab omavalitsuste kui ka riigimaksude, millest omavalitsused osa saavad, sissenõudmise alevi- ja vallaomavalitsuste võimkonda. § 2 järgi määravad omavalitsused selleks kas erilisi ametnikke või volitavad selleks mõne teise ametniku. § 4 järgi on maksude sissenõudmisel kui ka maksjatele maksu-, teate- ja muude lehtede kättetoimetamisel § 2 tähendatud omavalitsuste ametnikkudel samad õigused, ja kohused, mis politseilgi riigi vastuvaidlemata nõudmistesse sissenõudmise seadustiku ja teiste maksvate seaduste põhjal.

Siit järgneb, et alevi- ja vallaomavalitsustel ei ole maksude sissenõudmisel mingisuguseid muid õigusi ega kohustusi, kui ainult maksude sissenõudmiseks ametnikke määrata või volitada, kuna need ametnikud täiesti iseseisvalt tegutseks maksvate seaduste põhjal ja seda paralleelselt politseiga, sest politseid ei vabasta sellest kohustusest kavatsetav eelnõu. Politseil pole õigust maksude sissenõudmisest kui ka maksu ja teatelehtede kättetoimetamisest ära ütelda, kui nõudmine temale saadetakse. Kuid riigi liikumata varanduse maksu seaduse § 32 ja tulumaksu seaduse § 72 nõuavad maksuvõlglaste nimekirjade saatmist politseile. Samuti käsib tulumaksu seaduse § 87 kõiksuguste järelepärimiste, kuulutuste, teadaannete ja maksulehtede jne kättetoimetamist teostada politsei kaudu. Kumbagi ülemaloodud seadust ei muuda kavatsetav seadus, vaid ta annab ainult omavalitsuse ametnikkudele samad õigused ja paneb nende peale samad kohustused, mis politseilgi.

Kuigi seaduse eelnõu § 1 ütleb: „omavalitsuste, kui ka riigimaksude, millest omavalitsused osa omale saavad, sissenõudmine kuulub linna, alevi- ja maaomavalitsuste võimkonda“, ei anna see veel alust politseile teate- ja maksulehtede, kuulutuste, järelepärimiste jne. kättetoimetamisest ja maksuvõlgade sissenõudmisest ära ütelda, sest politsei korralduse seaduse § 16 pt. 9 ja politseiasutuste kujundamise määruse § 4 pt. 11 panevad samad kohustused ka politsei peale, millistest ei vabasta teda kavatsetav seadus.

Vastuvaidlemata nõudmistesse seadustiku

§§ 48, 216, 217, 220, 221, 230, 231, 258 259, 260, 261, 300, 308—312 ja teised näevad ette varanduste üleskirjutamise, müügile määramise ja oksjoni aktide kinnitamise ainult kõrgemate politsei asutuste määruste põhjal. Kuidas toimib nüüd omavalitsuse ametnik? Kas ta peab iga üleskirjutamise puhuks politsei asutuste luba küsima ja edasi ainult politsei asutuste korraldusi täitma? Kavatsetav seadus teist korda ette ei näe, järjekult jäävad jõesse vastuvaidlemata nõudmistesse sissenõudmise seadustiku nõudmised ja omavalitsuse ametnik muutub politsei asutuste käsualuseks, mts igatahes loomulik ei ole. Sel juhtumisel oleks otstarbekohasem asja nõnda korraldada, et omavalitsused kokkulepitud raioonides ühe politsei konstaabli ülespidamise kas täies ulatuses või riigiga pooleks oma kanda võtaks (ta võib ka riigi kulul ülevalpeetav olla), kes siis ainult maksude sissenõudmist teostaks ja teistest politseilistest korraldustest vaba oleks. Ametnik ei oleks poliitiliste voolude mõju all ja võiks ühine olla mitme valla peale, mis tema ülevalpidamist kergendaks. See annaks kindlasti võimaluse ka praegust välispolitsei koosseisu koondada.

Seaduse eelnõu §§ 1 ja 2 täpset redaktsiooni käsitades on selge, et makse sissenõudvaid ametnikke määrab või volitab vastava omavalitsuse esituskogu, mitte nende täidesaatvad organid. Kui oletada, et selleks volitatakse alevi- või vallavalitsuse ametnikka, siis ei alluks nemad maksude sissenõudmise alal mitte täidesaatvale organile, valla- või alevivalitsusele, vaid esituskogule, kellelt oma volitused saanud. Nii oleks loodud valla või alevivalitsuse kõrvale veel teine täidesaatev võim, kes vormiliselt ei allu valla- või alevivalitsusele, kuid tegelikult täidaks valla ja alevi kantslei korraldusi, oleks õieti vallavalitsuse käskjal: kannaks laiali maksulehti, kuulutusi, teadaandeid j. n. e. Sarnane olukord oleks omavalitsuse võimu killustamine, mis eduga töötamist ei võimalda. Ei ole olukord parem ka valla- või alevivalitsuse liikmete volitamisega. Neil puuduvad vilumus ja aeg ning Vene keele oskus seaduste käsitamiseks. Ja neid teadmisi ei saagi neilt nõuda.

Kavatsetava eelnõu maksmapanemisel jääksid vähemalt esialgu võlgnevad maksud sissenõudmata ja kõrgemad valitsuse asutused ja kohtud saaksid juurde hulga keerulise sisuga administratiiv protsessi.

Kui maksude sissenõudmine sunniteel

omavalitsuste võimkonda antakse, siis tuleks selleks põhjalikult ja meie olude kohaselt ümbertöötada vastuvaidlemata nõudmiste

sissenõudmise seadustik, üksikute maksude ja teiste seaduste vastavad osad.

Veel maksude sissenõudmisest.

K. V.

Mitmel puhul on ajakirjanduses puudutatud riigi ja omavalitsuse maksude sissenõudmise küsimust maakondades. Nende kirjutustes on leitud hädatarvilikuks selle ülesande täitmist vallavalitsuste peale panna.

„Politseilehes“ 19. juulist s. a. Nr. 29 ilmunud h-ra Eugen Maddisoni kirjatükist paistab välja, et politsei ei saavat praeguse korra juures enam heakorra ja julgeoleku kaitsja olla, vaid peajasjalikult maksude sissenõudja. Lugupeetud autor jätab aga nimetamata, milles seisab heakorra ja julgeoleku kaitse ja kuidas peab seda teostama. Igatahes on aga selge, et politsei ei saa seda teha lauataga istudes, vaid ta peab oma piirkonnas sagedasi ringsõitusi tegema ja koha peal „heakorra“ püdamist jälgima. Sel puhul võib ta ka väga hästi maksuvõlgasid sisse nõuda, ilma et tal oleks tarvis liig palju erilisi sõituseid selleks otstarbeks teha. Kui on jutt heakorra ja julgeoleku kaitsest, mida politsei ei jõudvat täita, siis on igatahes selge, et meie kodanikke varitseb mingisugune hädaoht, mis nõuab, et konstaabel peab alati valvel olema. Nendest hädaldamistest tuleb järeldada, et meie vabariigi kodanikud on alatasa suures hädaohus, sest millegi muuga ei ole seletatav politsei ülekoormatus heakorra ja julgeoleku alal. Oli ju vene valitsuse ajal ainult kihelkonna peale üks urjadnik, suuremates kihelkondades, mille pikkus 50 versta — kaks urjadnikut. Nüüd aga on igas vallas konstaabel, valdades, kus 5000 elanikku ja üle selle, on neid kaks. Keskmiselt on politseinikkude arv maal suurenenud 150% võrra, kuna töö ühes maksude sissenõudmisega ei ole tõusnud sedavõrd. Kui vallavalitsust kõigi nende ülesannete juures, mis talle senini peale pandud, tahetakse muuta ka politsei asutuseks, siis tingimata tuleks vähendada politseinikkude arvu vähemalt 50—75% võrra, kuna sellega kokkuhoitud summad tuleksid anda vallavalitsustele vastava tööjõu palkamiseks. Senini on aga sellest vaikides mööda mindud.

O. Liis süüdistab „Politseilehes“ Nr. 33

s. a. ilmunud kirjatükis vallasekretäre, e need küllalt südilt ei tegutsevat maksude sissenõudmise alal. Nähtavasti ei ole aga autor üldse tuttav maksude sissenõudmisega. Vallavalitsused, eesotsas vallasekretäriaga, tarvitavad just neid abinõusid, mida h-ra Liis soovib, ja need ei ole sugugi uued. Teine asi on, missuguseid tagajärgesid see tegevus on annud. Nagu praktika on näidanud, maksavad mõned üksikud kodanikud oma maksu ära peale meeldetuletust ja needki on korralikud maksjad, kes on unustanud õige maksu tähtaja. Meeletuletusi ei saa ka rohkem teha kui üks kord, sest maksuseaduses on ettenähtud, et vallavalitsus ühe kuu möödumisel maksu tähtjast on kohustatud välja saatma sunninõuded politseile. Sellepärast on asjata ei millegi peal põhjenev süüdistus loiduse asjus, kui seadus käsib talitada teistviisi. Rääkides meeldetuletustest tuleb tähendada, et neil on tagajärge valdades, kus valla kodanikud on põllupidajad ja nende teenijad, valdades, kus asuvad tööstusasutused oma mitmesuguse töölisperega, seal see absoluutselt on mõtetu töö. Selle kavatsuse toetajad pole näidanud, kuidas saab sellelt kodanikult maksu kätte, kes oma elukohta muutes on linna või mujale elama asunud. Kas peab siis valla ametnik minema neid otsima, või tuleb maks maha kustutada?

Hra Liis'i arvates on vallaametnikud kõikteadjad, nad peavad ette äranägema, millal keegi kodunt välja läheb, millal tal rahakotis on raha ning millal maksuvõlgla sel on head tahtmist oma võla tasumiseks jne. Vallaametnik on samasugune inimene kui konstaabel ja miks ei peaks siis viimasel seda võimet olema kõik ette näha ja tunda, sest konstaabel peab ometi oma raioonis ringkäikudel käima kodanikkude julgeoleku kaitseks ja seega isikuid tundma. Ekslik on ka autori võrdlus endise veneaegse ja praeguse vallaametniku kohta. Kunagi ei saa neid võimuliselt võrrelda, sest meie demokraatiline riigikord on need alused hävitanud, mis end. vallaametnikule

võimu andsid ja vaevalt on usutav, et neid saab ennistada.

Sel puhul, kui Riigikogu paneks riigi ja omavalitsuse maksude sissenõudmise täiesti vallavalitsuste peale, kerkib päevakorrale küsimus: kust võtta vallavanemaid ja nende abisid. Omavalitsuse tegelastel ja inimestel, kellel on juhus olnud omavalitsuste lähedal seista, teavad, et vallavalitsuse moodustamine on üks raskematest ülesannetest: teguvõimsad ja rohkem arenenud kodanikud ei taha ametisi vastuvõtta.

Kui mõte on ainult vallaomavalitsuste maksude sissenõudmist vallavalitsuste peale panna, kuna riigi maksusid endiselt nõuak-

sid politseiasutused sisse, siis seda absurdsem on kavatsus: siis käiksid maksude sissenõudjad üksteise järele mööda talusid ja vallavalitsustele saaks peale pandud ülearune kohustus, kuna politseilised ülesanded sugugi ei vähene; ta on ikkagi kohustatud sõitusi tegema maksude sissenõudmiseks. Ei ole ju tähtis, kas ta nõuab kodanikult ainult riigi maksu, või ka muid makse. Konstaablite töö kergendamiseks maksude sissenõudmiseks tuleks asja nii korraldada, et peale J. Kokamägi poolt soovitatud uuenduse kõikide maksude tähtsajad enam-vähem ühe aja peale määrataks, mis ka sunninõudmisi võimaldab välja saata ja sissenõuda ühekorraga.

Maksude sissenõudmisest muutuva olukorra juures.

Makude sissenõudmise kohta on „omavalitsuste ja mõnede riigimaksude omavalitsuste poolt vastuvaidlemata korras sissenõudmise seaduse“ eelnõu ettepanemise puhul Riigikogule paljud sõna võtnud „Maaomavalitsuse“ veergudel. Põhimõtteliselt küsimuse käsitlejad on kõik seaduse eelnõus väljendatud põhimõtete vastu kahel põhjusel: Vallavanem ja tema abid on uue ülesandega vilumata ja nende vaherkord vallakodanikkudega muutuks halvaks, kuna politseile vähe ülesandeid järele jääks.

Viimaste päevade sündmused ähvardavad teise põhjuse hävitada: Riigikogu Rahaasjanduse Komisjoni alamkomisjon on politsei koosseisu 250 konstaabli võrra vähendanud, mis nende üldarvust 50% välja teeb. Uue koosseisu juures tuleks keskmiselt üks konstaabel 2-he valla peale ja nendel läheks maksude sissenõudmine praeguse korra juures arvatavasti raskeks.

Kui uue küslemise kohta seisukoha võtame mitte üldpõhimõtte, vaid seaduse eelnõu teksti järele, siis kaob õieti põhjus ka hädaldada, et vallavanem ja abid täbarasse seisukorda sattuvad. Seaduse eelnõu § 2 ütleb: Maksude sissenõudmiseks määravad § 1 tähendatud omavalitsused kas erilisi ametnikke või volitavad selleks mõne teise ametniku. Täh. maksude sissenõudmine ei ole sugugi otse valla- ehk alevivanema või nende abide, s. o. valitud omaval. tegelaste peale pandud.

Kui üleminna eriliste maksusissenõudjate ametnikkude juurde, siis, esimesel silmapilgul, uute kuludega seotud ametniku ametisse panemine paneb sellele mõttele vastuvaidlema, kuid lähemalt asja juures peatades näeme, et siin on õieti tegu kommunaalpolitsei sisseseadmise. Et seadus seda mõtleb, seda kinnitab tema juures oleva seletuskirja algus, kus öeldakse: „On alati rõhutatud ja nõutud, iseäranis Venemaal, kus, nagu teada, ei olnud kommunaalpolitseid, et omavalitsustel peaksid olema oma organid, kes . . . varustatud oleksid samade õigustega nagu politseigi“. Kommunaalpolitsei sisseseadmist või politsei aparadi omavalitsuste kätte üleandmist on pooldanud muuseas ka esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress. Sellest küljest oleks asi korras ja samm sihile lähemale, kuigi sellega põhiseaduse § 75 teostamine kaugelgtki läbiviidud ei ole, vaatamata, et seletuskirja lõpp sellest allakriipsutades kõneleb: „Ühtlasi näeb seaduseelnõu ette võimalust veelgi laiendada omavalitsuste võimkonda maksude sissenõudmise alal, nimelt andes õiguse rahaministrile, kokkuleppel siseministriga, panna omavalitsuste peale ka teiste riigimaksude lõivude ja trahvide sissenõudmist, sellega maksude sissenõudmise alal täiesti teostades põhiseaduse § 75, mille järgi valitsemist (minu harvendus) kohal

teostab riigivõim omavalitsuste kaudu, kui võrd selleks seadusega ei ole loodud erisutusi“.

Nii vähe kui maksude ja trahvide sissenõudmine valitsemise mõistet sisaldab, niisama vähe saab nõus olla selle seaduse § 1-se märkusega, mille järele linnades selles seaduses ettenähtud kord erimäärusega maksuma pannakse, ja veel vähem selle põhjendusega seletuskirjas, kus eluvõeralt kinnitakse: „Esiolgu võiks jääda maksude sissenõudmine linnades, kus uue korra sisseseadmine suuremate kuludega seotud, politsei ülesandeks“.

Sarnane põhjendus ei kanna mingit arvustust välja. Miks peab maksude sissenõudja lähiduses, kus maja maja kõrval, maksude sissenõudmine kallim olema kui maal, kus maksu sissenõudja kümned kilomeetrid peab ühe maksja pärast ära käima, kus üks maksuvõlglane teisest samuti mitme kilomeetri kaugusel elab ja päeva ajal sagedasti kodust kaugel viibib, sellest ei saa kuidagi aru. Kui maksuvõlglaste hulk mitukümmend korda väiksem oleks, kui linnas, siis oleks see veel ehk arusaadav, kuid maksude sissenõudmise uut korraldust põhjendati just suure hulga maksuvõlgadega valdades. Täiesti loomulik oleks nähtus, et maal maksuvõlglaste rohkem on kui linnas, kus maksumaksmise kohad lähedal ja maksude õigel ajal tasumine hõlbus. Linnades peaks maksu võlgade sissenõudmine seega võrdlemisi väikeste kuludega seotud olema ja teostatav esimeses järjekorras. Maksude sissenõudmine linnas võib küll politseile kasulik olla,

sest siin on lihti suurte sissenõude summadega tegu, mis ka suured summad lisamakse annavad. Nii teevad lisasummad ainult Tallinnas ligikaudu 4¹/₂ milj. marka aastas välja, maakondades keskmiselt aga vast 300.000 marka.

Kui vaadelda küsimuse põhimõtteid maksumaksjate vaatepunktist, siis oleks neile vastuvõetavam seaduse eelnõus väljendatud seisukoht. Ei saa kuidagi usutavaks pidada, et need sajad inimesed, kellelt maksu sissenõudelehed praegu politseile saadetakse, ei taha maksu maksta ehk sedavõrd vaesed on, et mõne saja marga kättesaamiseks peab tema varanatukest oksjonil äramüüma. Siin on lihtsaks põhjuseks raskus maksu maksuma tulla. Elades kümme kilomeetri kaugusel vallamajast läheb maksu summa vallamajaja viimine maksjal rohkem maksuma, kui maksu summa teine kord suur on. Võib ununeda ka maksutähtpäev, teinekord võib parajal pilgul puududa ka raha. Andes maksude sissenõudmist omavalitsuste kätte, tuleks just võimaldada maksukohuslastel makse tasuda k o h a p e a l vallaomaval. ametnikkudele. See kergendaks asjaajamist tuntavalt. Karmid abinõud võivad tarvilikud olla siis ainult mõne üksiku suhtes.

Kõike seda maksude sissenõudmise seaduse põhimõtete kohta arvesse võttes, ei saa nende vastu olla, eriti muutunud asjaolude juuues politsei alal, eeldades, et kommunaal politsei asutamise puhul peab arvestama teatud sissetulekute ülemineku-tega omavalitsustele politsei ülevalpidamiseks, kes ka heakorra ja julgeoleku kaitsena peab tegutsema.

Maakondade vappide kavandid.

Maakondade Liidu nõukogu sellekohase otsuse põhjal on selleks moodustatud komisjon väljatöötanud järgmised kavandid, mis maakonnavalitsustele kätte saadetakse materiaalselt maakonnanõukogude poolt maakonnavapi kavandi kinnitamisel. Vapid võetakse tarvitusele Vabariigi Valitsuse loal kõigis maakonna omavalitsuste pitserites.

V i r u m a a k o n d .

Vapiks torn (Hermanni torni taoline Narya kindlustuses) pahemal pool asuva müüri- ja ristipandud mõõkadega müüri kohal. Värvid: tagasein sinine, põhi must, müür hõbe, nii et Eesti rahvusvärvid väljatule-

vad. Põhjendus: Virumaa on idapoolsem maakond Põhja-Eestis ja tema geograafiline ja poliitiline ülesanne on müüriks olla ida vastu. Sümboliks sellel ida vastasel seisukohal võib olla Hermanni torn Narva kindluses. Peale selle on Viru see maakond Eestis, kus kõigeenam kindlusvaremeid leidub (teatavasti 7: Rakvere Toole, Kiltsi, Porkuni, Narva, Edise ja Vasknarva), missugused jaolt, nii kui Rakvere juures, tervet ümbrust iseloomustavad. Lõpuks läheb vapp ajaloolistele kujudele tagasi, sest Vasknarva vapil on torn ja Toole vapp sisaldab isegi kolm torni.

Tartu maakond.

Kui küsida, mis Tartu maakonda kõige enam iseloomustab, siis on selleks ainult üks vastus: Emajõgi. Mitte ainult see, et ta on suurem Eesti jõgi, kuid ta etendab kõigis rahvalauludes, lugudes ja juttudes väga tähtsat osa. Ta jagab maakonna kaheks pooleks, nii võime meie teda kui sinist laenelist paela kujutada, mis vapikilbi poolitab. Teiseks on rahva lauludes, lugudes ja juttudes esikohal Taara tammik. Seda kujutaks tamm alumisel kilbi poolel. Kui edasi küsime, mille poolest Tartu maakond veel üldiselt tuntud on, siis tuleb muidugi ülikool meelde, mis kultuuri ja haridust Eestis laiali laotab. Vapil võiks seda hõbedase tähega äratähdendada. Tähdenduseks, et need rootslased olid, kas ülikoolile aluse panid, võiks värvid sinine-kollane, s. o. Rootsi värvid olla. Seega saaksime Tartumaa vapi: kollane kilp sinise laenelise paelaga põiki üle kilbi, selle alumisel poolel tamm, pealmisel täht.

Võru maakond.

Võru on meile tuntud kui ühe kõige kuulsama eestlase dr. Kreutzvaldi, epose „Kalevipoja“ looja, asupaik. Ühtlasi asub ka koht, kus Eesti kangeline Kalevipoeg traagilise lõpu leidis, Kääpa allik — Võrumaal. Kalevipoja verest tühjaks jooksmine enda mõõga läbi, millega ta ülekohut teinud, on muinasjutu eetiliseks keskpunktiiks. Selle tõttu kõlbab ta üldise Kalevipoja sümboolina Võru maakonna vapile võtta. Neil põhimõtetel saaksime vapikilbil: roheline tagasein, veripunane laeneline pael (Kääpa vereoja) põiki üle kilbi ja selle paela üle Kalevipoja mõök kuld käepidemega.

Petseri maakond.

Täendus, mis Petseri maakonnal, Setumaal, Eesti kultuuri kohta on, seisab esimesel joonel arvurikastes Dr. Hurti poolt kogutud rahvalauludes ja tantsuviisides. Et seda piltlikult kujutada, tuleks maakonna vapile võtta kannel, eestlaste rahvumänguriist. Tagasein sinine, kannel pruun ja must. Vapi kaunistuseks hariikkude kiivte asemel sõlg vapi all kuna kandle kaela ümbert paelad nagu neid Setu naesed kannavad, alla ripuvad. Sõlg hõbedane, paelad punased.

Valga maakond.

Mis tähtsus on valgal Eesti kohta? Ta on ühenduspunktiiks Eesti- ja lõunamaade vahel, eriti temaga kokkupuutuva Läti-maaga. Siin saavad kokku mõlemad rah-

vused ja vahetavad üksteisega oma kultuuri saavutusi. Sümbooliliselt lubab ennast see Valga ja tema maakonna tähtsus kõige paremini vikerkaare abil üles tähdendada, mis rahva arvamise järele sild üle maa on. Peale selle on vikerkaar täiesti Eesti sümbool, sest ta etendab mitmes rahvalaulus ja muinasjutus osa. Heraldiliselt lubab ta ennast nii väljendada: Poolitatud kilp, üleval hõbe, allpool väiksem must pool, sellel vikerkaar punase-kullakarva-sinise poognana.

Viljandimaa.

Sakalamaa ajalugu pakub väljapaistva kuju Lembitus. Tema vaimu on hinnatud ja ülistatud. Tema vaimu jõudu kujutaks kotkas mõõgaga ühe jala küüne vahel. Viljandimaa loodusline iseäraldus on viljarikkus. Selle sümbooliks viljapea, mida paigutada võib väiksele kilbile, mida kinni peab kotka teise jala küüned. Seega saaksime vapi: must põhi, valge laiatiibadega kotkas hõbe mõõgaga ja kuld viljapeaga punasel kilbil, mis sarnaneb Sakalamaa kaitsemaleva lipu embleemile.

Saaremaa maakond.

Saared, ümbritsev meri, meremehed, merel kaubitsejad ja üle mere sõjakäikude ettevõtjad, need määravad Saaremaa iseloomustavaks sümbooliks vikingite laeva. Purjed tuleks hõbedased ehk valged, laev pruun, kilbid laeval, arvuliselt vastavalt Saaremaa vanaaegsele jaotusele kihelkondadeks, mustad, meri sinine, tagapind kollane ehk kuld.

Pärnu maakond.

Suured ajaloolised sündmused pole Pärnumaad esiplaanile nihutanud. Pärnumaa vapile tuleb ainet otsida tema looduse iseäraldustest. Nendeks on Pärnumaa suured metsad ja suur Pärnu jõgi. Sellepärast on vapi kavandisse võetud esikohal mets väljapaistva pärnaga, selle taga, peaaegu risti üle vapi, jõgi. Üleval kesk vappi kiirtega täht. Viimane on rahvuslase ärkamise vaimu sümbool, millele Pärnumaal alus pandi (Jansen, Jakobson). Värvid: põhi must, mets roheline, jõgi sinine, taevas hõbedane, täht kiirtega kullakarva.

Järva maakond.

Ka Järvamaal puuduvad ajaloolised ja muinaslõulised suured sündmused. Tema loodus ja nimi, peavad andma vapi. Järva maakond on järvedemaa olnud. Ta on tuntud ka viljarikka maana. Võttes seda aluseks saame vapi: Kilbi pahemal pool

all ja paremal pool üleval sinine järvepind hõbedaste vöötidega, üle kilbi rohiline põhi kullakarva suure rukki peaga.

L ä ä n e m a a k o n d.

Mereäärse saartega maakonna iseloomustamiseks on võetud kalad. Eesti lipuvärvilise kilbi keskohta on paigutatud vähem

punane kilp, mille peal kaks kaia — kulla karva.

Ü h i s e d t u n d e m ä r g i d.

Kõigi maakondade vapi raamiks tuleks võtta tamme pärg, alt risti otsadega. Vapi ülemise ääre peale tamme okste otsade vahele väiksel riigivapp harilikkude kroonide ja kiivrite asemele.

Pärnu ja Viljandi omavalitsustegelaste vastukülaskäik Lätimaale.

G. M.

Volmari mv. esimehe kutse peale külastasid Pärnu ja Viljandi maakonna omavalitsustegelased 26., 27., 28. sept. s. a. Volmari maakonnavalitsust. Juba Mõisaküla jaama oli Läti esitaja vastu sõitnud. Sõideti raudteel Ruhja. Siin oli pidulik eine, millest peale mv. liigete ja seltskonnasitajate veel osa võtsid Ruhja linnapea ja 9-sa valla sekretärid ja vallavanemad. Vaadati Ruhja loomanäitust (hobused ja kariloomad), Ruhja ühismeiereid, mis on kõige suurem Lätis (13 koorejaama umb. 18000 klg. piima läbikäiguga päevas). Vaadati kohalist seltsimaja, mille saalis on 1200 istekohta ja rõdul 800 istekohta.

Lätis on kauplemine alkoholiliste jookidega lubatud ainult äripäiviti kuni kella 10-ni öhtul. Laupäeva lõunast peale kuni esmaspäeva hommikuni on see keelatud, kuid selle peale vaatamata on kõigi imestuseks ka pühapäiviti tänavail joobnud mehi näha.

Ruhja läheduses on riigi poolt ülevalpeetav Naukseni varjupaik ühes 6 kl. algkooliga, kus üleval peetakse umb. 120 õpilast. Üks õpilane läheb riigile maksma umbes 60—70000 mk, aastas, mis sugust summat maksumaksjad kodanikud oma laste peale mitte kulutada ei saa. Koolil on ka suur majapidamine ühes põllumaaga, ei puudu ka kasvumaja lilledega.

Samas ümbruses käidi vaatamas veel paari vallavalitsust ja kooperatiivsel alusel töötavat Naukseni õllevabrikut.

Vallavalitsused töötavad umbes sarnaselt meie omadele. Kaks kolmandikku valla kantseleidest on varustatud kirjutusmasinatega. Paljudes vallamajades on postiagentuurid suurearvuliste nimeliste kastidega jne. Oli ka lugemislaudi ja raamatu-

kogusi. Avalikud raamatukogud sel kujul, nagu nad meil seadusega maksma on pandud, puuduvad Lätis täiesti, on era ja omavalitsuse raamatukogud, kes saavad toetust riigilt kultuurkapitaali kaudu na tuuras. Saadetakse teatud nimekirja järele 600 raamatut, ilma et toetuse paluja selle kokkuseadmisel kaasa saaks rääkida.

Ruhjus oli samal päeval veel rändav ajaloo näitus, välja olid pandud enamuses ülesvõtted 1905 a. sündmustest. Näitus jättis ühekülgse mulje, tahtes allakriipsutada teatud poliitilist voolu.

Õhtuks jõuti Salatsburgi, kus kohalik seltskond ja ümbruskonna omavalitsuse esitajad endid vastuvõtuks olid mobiliseerinud. Vastastikkudes tervituskõnedes kriipsutati alla vajadust edaspidi üksteisest paremaks arusaamiseks koolidesse eesti ja lätikeele õpetamise sisseviimine tarvilikuks tunnistada. Järgmisel päeval vaadati tundmata Eesti vabadusvõitlejate haudasid Salatsi kaldal, mille korrashoidmiseks komitee olla ellu kutsutud, käidi kohalises alevivalitsuses, ühismeiereis, kudumise ja ketramise vabrikus ja ühiskümnaasiumis, mis erakoolina töötab ja riigilt õpetajate palgad saab. Muidu on Lätis keskkoolid peale mõne üksiku kõik riigikoolid ja alluvad otsekohe Haridusministeeriumile, kellelt nad oma väljaminekuteks raha saavad, kuna õppemaks riigikassasse maksetakse riigi sissetulekute arvele. Käidi vaatamas veel paari talupidamist, 800 aastast ohvritamme ja Burtneki põllutöö kooli, mis asub samanimelises mõisas otse järve kaldal. Kool on 2 aastane 30-ne õpilasega. Kooli talu on täiesti eraldatud koolist, nagu meil Pollis, õpilased käivad talus ainult talvel praktilistel harjutustel.

Õhtuks jõuti Volmari, kus oli rahvalik loeng hr. Melanksneksi poolt selle üle, mis nad Eestis oma õppereisil olid näinud. Enne ja pärast loengut kanti terve rida segakoori laule ette.

Volmaris vaadati kohalist gümnaasiumi, mis asub end. seminaari ruumes, maakonna haigemaja, kuhu sisse ei lastud plekilise ja kõhu soojatõbe pärast (oli 1 haige plekilises ja 15 haiget kõhu soojastõbes) kohalist tummade kooli, maakonna politseid ja maakonnaavalitsust. Maakonnaavalitsuses jagunesid õpereislased osakondade kaupa igaüks oma eriala järele ja püüdsid igaüks asjasse nõndapalju tungida, kui see võimalik oli. Maakonnaavalitsuse majas on ka mv. esimehe korter, mille ta saab mv. poolt. Peale selle saab ta riigilt palka ühes korteri raha, perekonna abirahaga ja nii edasi kokku üle 30 000 mk. kuus.

On, mida Lätist võiks eeskujuks võtta meie asjaajamisel, kuid suuremal määral

sarnaneb nende omavalitsuste töö endisele Vene korrale Balti maadel. On ka väga palju paberlikust ja asjata keerulist asjaajamist. Näituseks on kusagil koolis mõni lisa tund ja tahetakse selle eest tasu saada, siis saadetakse niisuguse kooli tunnikava järgmist teed rändama: koolijuhataja esitab ta kooli pedagoogika nõukogule, see saadab ta koolide inspektorile, inspektor teeb oma resolutsiooni peale ja saadab Haridusministeeriumi, Haridusministeerium vaatab ta läbi ja saadab maakonna koolivalitsusele ja alles siis tuleb ta väljamaksmisele. Nii-sama ka muu asjaajamine, nagu õpetajatele palgamaksmine, keeruline ja kopeeritud veneaegsest korrast. Õpetajad saavad palga kätte isiklikult ehk isiklise volituse läbi maakonnaavalitsusest.

Üldse oli vastuvõtt südamluk ja ülilahke kuni lahkumiseni 28. sept. öösel Volmari jaamas.

Omavalitsuste päevauudised.

Uus õpetajate palgaseaduse eelnõu.

Haridusministeerium on väljatöötanud õpetajate palgaseaduse eelnõu. Eelnõus on ettenähtud, et ta hakkaks maksma 1. novembrist s. a.

Palga järele jagunevad õpetajad 3 järku: 1—kõrgema haridusega isikud, 2—õpetajad seminari lõpetajad, keskkooli lõpetajad ning õpetaja kutsehariduse osalised, 3 — kõik ülejäänud õpetajad. Õpetajad saaksid palka riigiteenijatega ühtlaselt 7.000—26.000 mk.

Eelnõu näeb ette, et avalikkude algkoolide õpetajate ja juhatajate palgast maksab riik 80 protsenti, linnades — linna omavalitsus 20 prots., maakondades — maakonna omavalitsused 10 prots. ja koolide ülevalpidajad (majanduslikkude kulude

kandjad) 10 prots. Kesk- ning kutsekoolide õpetajate palk on tervelt riigi kanda.

Kuuldavasti on selle seaduse eelnõu Õpetajate Liidule seisukoha võtmiseks saadetud, omavalitsuste liitudele aga mitte, kuigi see seadus omavalitsustele vähem tähtis ei ole.

Omavalitsustesse puutuvad seadused Riigikogus.

Praegu on Riigikogu Omavalitsusasjade komisjoni's läbivaatamisel Vallanõukogude valimise seaduse muutmise seadus ja Omavalitsuste ja mõnede riigimaksude omavalitsuste poolt vastuaidlemata korras sissenõudmise seadus ja tulevad loodetavasti lähemal ajal üldkoosoleku päevakorda.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Maakonnaomavalitsuste ajaloo väljaandmine.

Oma koosolekul 30. oktoobril 1923 a. tegi Liidu nõukogu ühel häälel otsuseks maakonnaavalitsuste ajalugu väljaanda, kohustades juhatust materjaali kogumisele

asuda ja isik leida, kes ajaloo toimetamise oma peale võtaks. Liidu juhatuse poolt saadeti ajaloo esimese osa kava maakonnaavalitsustele 29. dets. 1923 a. Nr. 229 all kätte, kuid materjaale on Liidule seni saatnud ainult üks maakond.

Tuleb meeldetuletada, et tuleval suvel,

1. juulil, peavad maakonnavalitsused oma kümne aastast juubeli. Selleks päevaks peaks Liidu algul nimetatud otsus maakonnavalitsuste ajaloo esimese osa väljaandmise kohta teostatud olema — Liidu juhatuse parema arusaamise järele.

On vahepeal arvamisi kuulda olnud, et üks ja teine maakond annab oma tegevuse ülevaateid ehk aasta aruandeid nii kui nii trükitult välja, mispärast ühist ajalugu enam vaja ei ole. Liidu juhatuse leiab, et siin ikkagi kahe asjaga tegemist on, esiteks juba sellepärast, et maakonnavalitsuste ajaloo esimene osa 1917—1918, tõesti juba ajalooline osa on, kaheksa aasta eelist tegevust ja olukordi võib juba hinnata. Pealegi puuduvad m. v. selle ajajärgu kohta paljudes m. v. arhiivides igasugu andmed, mispärast teadete kogumine ja saamine kaasaegsete käest veel võimalik on. Üksikute maakonnavalitsuste poolt väljaantud ehk väljaantavad ülevaated ja aruanded sisaldavad detail andmeid, mispärast nad midagi muud on kui ülevaatlik ja hindav ajalugu.

Eespool öeldut arvesse võttes ja otstarbekohaseks ning tarvilikuks tunnistades Liidu 1927 a. tegevuse kavasse maakonnavalitsuste ajaloo esimese osa kirjastamist võtta, palub Liidu juhatuse oma 1. okt. ringkirjas kõiki maakonnavalitsusi seda küsimust tõsisena võtta ja, et täh. ajaloo osa 1-ks juuliks trükist ilmuda võiks, ajaloo materjaali kogumine ja kirjapanemine kellegi asja enam tundja isiku kätte anda, vastavalt ajaloo esimese osa kavale, ning see kirjeldus ning vastavad pildid hiljemalt 1-ks detsembrist s. a. Liidule ära saata, et võimalik oleks saadud materjalide põhjal ajalugu kokkuseada ja trükkida, mis mõlemad pikemat aega nõuavad.

Jaoskonna arstide täienduskursused.

Jaoskonna arstide täienduskursuste asjus teatab Eesti Maakondade Liidu juhatuse kõigile maakonnavalitsustele, et Tartu ülikooli arstiteaduskond omal koosolekul 20. sept. s. a. otsustas Liidu ettepanekul jaoskonna arstide täienduskursusi ülikooli juures korraldada. Kursused peetakse ära 20. oktoobrist 25. novembrini s. a.

Ühtlasi tegi ta oma otsuse kohaselt 30. sept. s. a. maakonnavalitsustele korralduse,

1) et 13. oktoobriks Liidu juhatusele saadetakse kursustest osavõtjate arstide nimekirja, kuna arstide kursustele vastuvõtmisel või määramisel tuleb maakonnavalitsustel sellega arvestada, et iga maakond saadab kursustele $\frac{1}{3}$ osa oma jaoskonna

arstidest, kokku kõik maakonnad kuni 35 arsti.

2) et arstidele, kes kursusest osa võtavad, maakonna summadest vastav toetusraha määratakse, mis neil võimaldaks pikemat aega kodust eemal viibides rahulikult oma teadmisi täiendada maakonna huvides,

3) et kursustele vastuvõetud arstidele teatada, et Liidu usaldusmeheks kursuste korraldamise alal koha peal, Tartus, on Tartu maakonna arst Dr. Ed. Lukk, kelle poole neil kursustesse puutuvates küsimustes pöörata tuleb ja teiseks, et kursustel õpemaksu ei ole.

Maakonnavalitsuste haridusosakondade juhatajate nõupidamine.

Kui käesoleva aasta kevadel keskkoolide kokkutõmbamise küsimus päevakorrales tõusis, tegi Eesti Maakondade Liidu juhatuse Haridusministeeriumile ettepaneku, et see keskkoolide ülevõlpidajate omavalitsuste esitajate nõupidamise keskkoolide hariduspoliitika sihtjoonte äramääramiseks kokkukutsuks. Seda ei ole seni sündinud, ega ole selle kokkukutsumist ka loota, mispärast Liidu juhatuse oma koosolekul 30. sept. s. a. otsustas selle küsimuse arutamiseks maakonnavalitsuste haridusosakondade juhatajate nõupidamine kokkukutsuda. Et haridusosakondade juhatajatel ka teisi üldtähtsusega hariduse töösse puutuvaid küsimusi läbikaaluda on, pööras Liidu juhatuse järelküsimiseks haridusosak. juhatajate poole, missuguseid küsimusi soovitakse veel selle nõupidamise päevakorda võtta, et nende soovide kohaselt nõupidamist korraldada.

Matusespaikade määruse muutmise vajadus.

Siseministri määruse matmise paikade asutamise, tarvitamise jne. kohta („R. T.“ Nr. 67 — 1926 a.) § 31 paneb järelvalve avalikkude matmispaikade üle maakonnavalitsuste ja kohalikkude jaoskonna arstide peale. Et kohused on pandud m. v. ja temale alluva ametniku peale, võib määruse selle paragrahvi täitmise juures arusaamatusi ette tulla, kui jaoskonna arst iseseisvalt korralduse teeb, missuguseid m. v. ei saa pooldada. Kuna m. v. tervishoidlasi küsimusi kohtade peal nii kui nii jaoskonna arstide kaudu lahendab, otsustas Maakondade Liidu juhatuse pöörata Siseministri poole ettepanekuga, et täh. määruse § 31 nii saaks muudetud, et jaoskonna arstide nimetus sellest välja jääks.

Maaomavalitsuste valimised ühel ajal.

Praegu maksvate seaduste juures langevad, kui erakorralisi tingimisi ei ole, Riigikogu ja omavalitsuste valimised ühe aasta peale. Rida valimisi tüütab valijaid, mille tagajärjeks on väike osavõtt viimastest valimistest, mida vallanõukogude valimised tõendavad. Et vallaomavalitsuse valimisi väikesest osavõtust päästa ja kokkuhoida valijate aega ning valimiskulusi, otsustas Maakondade Liidu juhatus oma viimasel koosolekul, tutvunedes vallanõukogude valimise seaduse muutmise eelnõuga, Sise-ministeeriumi poole pöörata ettepanekuga kaalumisele võtta küsimust, kas ei oleks võimalust eespool nimetatud seaduse eelnõu ja maakonnanõukogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu nii muuta, et maakonnanõukogu ja vallanõukogu valimisi saaks ühel ajal korraldada.

Valla [kassade valitsemise ja hoidmise kord.

Harju maakonnavalitsus tegi E. Maakondade Liidule ettepaneku väljatöötada vallakassade valitsemise ja hoidmise korra kohta määruse kava, sest vallakogukonna seaduses § 38 ettenähtud kord ei vasta praegusele ajale. Arakuulates teiste maakonnavalitsuste arvamisi küsimuse kohta otsustas Liidu juhatus oma koosolekul 30. sept. s. a. küsimuse omavalitsuste seaduse väljatöötamiseni lahtiseks jätta.

Eesti Maakondade Liidu juhatuse koosolekul

30. sept. s. a. võeti seisukoht maanteede seaduse, vallanõukogu valimise seaduse muutmise seaduse ja omavalitsuste ning mõnede riigi maksude sissenõudmise seaduse eelnõude kohta.

Maakonna vappide kavade väljatöötamise komisjon,

kuhu kuulusid J. Markson, E. Rosenberg ja H. Avikson, pidas 6. okt. oma viimast koosolekut, väljatöötades seni veel puuduvad vapi kavad Lääne, Järva ja Pärnu maakondade jaoks ja tehes mõnes varem vastuvõetud kavas muudatusi.

Viru maakonnanõukogu koosolek 2. oktoobril 1926 a.

Maakonnanõukogu abiesimeheks valitakse lähkunud J. Orro asemele K. Blaubrik.

Sundmäärused.

Otsustati maksta panna sundmäärus liikumise ja raskuste veo kohta maakonna

teedel väljaspool linnade ja alevite piire.

Sundmäärusega lubatakse üle 180 puudalisi raskusi vedada ainult maakonnavalitsuse eriliste lubadega.

Otsustakse maksta panna sundmäärus kauplemise aja kohta, mille põhjal keelatud on viinamüük väljaviimiseks püha-päeval ja suurtel pühadel ning Riigikogu ja omavalitsuste valimise ja rahvahääletuse ajal.

Sundmäärus ettevaatus- ja võitlusabi nõude kohta tuleõnnetuste vastu antaks ümbertöötamiseks maakonnavalitsusele t-gasi.

Tuletõrje tasu.

Tuletõrje tasuks valvekorra pidamise eest avalikkudel ettekannetel määratakse 15 marka tunnis inimese pealt.

Sonda koolimaja müük.

Sonda koolimaja müügileping Pada vallale kinnitatakse. Koolimaja müügihinnaks on arvatud 668.275 väärtkindlat marka.

Pikaristi kooli koha kasutamine.

Pikaristi endise kihelkonnakooli kohta Pada vallas volitatakse kinnistama Viru maakonnavalitsuse nimele, kusjuures otsustatakse eraldada ja anda tasuta Pada valla omanduseks praeguse Pikaristi algkooli tarvitada olevad hooned ühes hoonete alusega ning tarvilise õue- ja aiamaaga, kinnistades seda Pada vallaomavalitsuse nimele.

V.-Maarja ühisgümnaasiumi küsimus Vabariigi Valitsuse otsuse puhul selle kooli sulgumise asjus.

Otsustatakse nõuda V.-Maarja ühisreaalgümnaasiumi jätmist avalikkude keskkoolide võrku ja selle asemel tunnistada tarvilikuks Rakvere poeglaste gümnaasiumi ja Rakvere linna ühisgümnaasiumi ühendamine üheks ühisgümnaasiumiks humanitaar-, reaal- ja majapidamise harudega.

Laenude kindlustamine Avanduse ja Varangu valdadele.

Otsustatakse kindlustada laenu koolimajade ehitusfondist: 1) Avanduse vallale Simuna koolimaja omandamiseks 1.875 000 marka, 2) Varangu vallale 6 kl. algkooli maja ehitamiseks 2.415 000 marka.

Avalikkude matmispaikade asutamine.

Otsustatakse lubada asutada omavalitsuste avalikud matmispaigad Palmse vallas Võsu suvituskohas ja Vaivara vallas.

Maakonnaõukogu valimiste maakonna komitee liikmeteks valitakse h-rad J. Link ja K. Teer.

V-da maakonnaõukogu liikmete arv määratakse kindlaks 23 peale.

Jõhvi alevi piiri kindlaks määramine.

Jõhvi alevi administratiiv piirkonda, mis 1917 aastast kinnitamata, arvatakse Jõhvi õigeusu kiriku ja Jõhvi mõisa maad põhjapool Tallinna-Narva raudteed, jättes välja ev. luteri usu kirikumaid täies ulatuses ja osa Sompa mõisa maad, umbes 400 ha, millel põllumajanduslik iseloom, kuigi need maad tegelikult seni alevi administratsiooni all olid.

1925 aasta aruanne ja tegevuse ülevaade kinnitatakse.

1926 a. lisaeelarve kinnitatakse tasakaalus 6.819.147 mk.

Maakonnaavalitsuse maja ehituseelarve

kinnitatakse. Eelarve järele läheb maja maksuma 11.335.871 marka 75 penni.

Maksumäärad 1927 aasta peale kinnitatakse.

Toetus ametnikkudele.

Maakonnaavalitsuse ametnikkudele otsustatakse maksta ühekorraliseks toetuseks ühe kuu palk, kuna valitsuse liikmete toetuse küsimus vähemusesse jäi.

Eelarve aasta muutmiseks kohustatakse maakonnaavalitsust kokkuseadma järgmist eelarvet ainult kolme kuu peale, s. o. 1. jaan. — 1. aprillini 1927.

Saaremaa maakonnaõukogu koosolek 27. sept. s. a.

Üheaastase põllutöökooli avamine.

Maakonnaõukogu otsustas Karjas avada üheaastase kursusega põllutöökooli.

Tuleõnnetuste vastu võitlemise sundmäärus.

Maakondade Liidu poolt väljatöötatud sundmäärus tuleõnnetuste vastu võitlemiseks võetakse vastu.

Maakonnaõukogu valimise maakonna komitee liigete valimine ja maakonna nõukogu liigete arvu kindlaks määramine.

Maakonnaõukogu valimise maakonna komitee liigeteks valiti h-rad B. Steinberg ja Kaal.

Maakonnaõukogu liigete arv eest tulevaks kolmeks aastaks määrati kindlaks 15 peale.

Leisi vallale laenu andmine.

Pihtla koolimaja ehitamiseks antud laen 1.800.000 mrk. suuruses anti Leisi vallale, põhjusel, et Pihtla vald seda laenu praegu ei tarvita.

Harju maakonnaõukogu koosolek 30. sept. s. a.

1927 a. trahterimaksu kindlaks määramine.

1927 a. trahterimaksu määrati kindlaks Mrk. 1.640.000 peale.

Ühepäevalisi õllemüügi lubasid, seltsidele ja asutustele maakonna piirides, väljaandma volitati maakonnaavalitsust kohalise valla-ehk alevivalitsuse nõusolekul.

Maakonnaavalitsuse ametnikkude palkade normeerimine ja koosseisude kokkutõmbamine.

Kooseisu kokkutõmbamisel väheneb maakonnaavalitsuse ametnikkude koosseis 6 ametniku ja ühe insener-arhitekti ning motorist-autojuhi võrra.

Uued palganormid otsustatakse maksuma panna 1. novembrist. Koosseisude kokkutõmbamine teostada ka 1. novembriks ning vabastavatele ametnikkudele maksta ette 2 kuu palk vana normide järele.

Maakonnaavalitsuse Põllum. näitusele esinemine.

Läbirääkimiste juures kandis maakonnaavalitsuse esimees ette, et 10.—14. sept. s. a. ärareetud Põllumajanduse näitusest on maakonnaavalitsus osavõtnud, väljapannes peale diagrammide ja tabelite maakonnaavalitsuse väljaandel ilmunud „Harjumaa sundnormide kogu“ ja Harjumaa kaarti, ning kõrgema auhinna, kuld auraha, saanud.

Ühes maakonnaavalitsusega esinesid maakonnaavalitsuse kulul ülevalpeetavad Saku majapidamiskool ja Kose-Uuemõisa ning Juuru ja Alu algkoolide täiendusklassid õpilaste käsitöödega, missugused ka I. ja II. auhinna osaliseks said.

Riigikohtu seletused.

Kas ametnikul, kellel käsk teatavat asja ajada, on õigus selle asja ajamiseks kedagi teist volitada?

Ametnik võib käsu ehk ettekirjutuse põhjal kõiki protsessuaal laadilisi toimetusi ette võtta, milleks seaduses ei nõuta erilist volitust. Erilist volitamist nõutakse muu seas Ts. Kp. S § 250 järele ka volituse edasiandmiseks. Ametiasutusel ei ole aga muidugi keelatud oma ametnikule

kas otse ettekirjutada või temale tarbekoraks lubada kedagi teist isikut Ts. Kp. S. § 1285 ettenähtud isikute hulgast edasi volitada, volinikuga, kui see on advokaatide hulgast, vastavat volituslegingut sõlmides. Kuid see peab käsus ehk ettekirjutuses otse väljendatud olema, ja seesugusel korral toimib ametnik temale antud juhatuskirja piirides.

(R. Üldos. t. nr. 80 — 1925 a.).

„Õigus“.

Endistes ruumides.

E. Maakondade Liidu büroo ja „Maamavalitsuse“ toimetused ning talitus asuvad peale remonti jälle endistes ruumides.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Harju maakonnavalitsuse väljaanded: Harjumaa sundnormid. 1926. Harjumaakonna kaart.

Siseministeriumi seletus

perekonnaseisu seaduse ja juhtnõrde teostamise kohta ilmub ruumi puudusel järgmises numbris.

Sõjaväest vabanenud kutsega

vallasekretäri abi

6 aastase praktikaga ja keskooli 5 kl. harid. soovib vallasekretäri abi kohta. Teatada Kudina posti agentuur „Abiline“ all.

Kuulutakse maksvusetaks:

1) Juhan Jaani p. Pajuse hobusepass väljaantud Saue vallavalitsusest 10. II 1922 a. Nr. 641.

2) Hans Mäe hobusepass väljaantud Venevere vallavalitsusest Tõnu Meiner'i nime peale 16. III 1922 a. Nr. 267.

3. Jaan Talu hobusepass väljaantud Nõmküla vallavalitsusest Otto Nei nime peale 13. III 1924 a. Nr. 45.

4) Anton Sulger'i hobusepass väljaantud Pada vallavalitsusest Mihkel Staalberg'i nime peale 6. XI 1925 a. Nr. 58.

5) Rakvere vallavalitsusest 23. dets. 1920 a. Nr. 354 all väljaantud hobusepass.

6) A do Mihkli p. Puu mees'i hobusepass väljaantud Kernu vallavalitsusest 28. dets. 1920 a. Nr. 508.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahakinnitusi

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.